

הסמיוטיקה החינוכית והשבחת תהליכי הוראה-הלמידה

ד. זבידה

אקדמית גורדון, חיפה

הסמיוטיקה החינוכית הנסמכת על תורתם של סמיוטיקאים כדוגמת צירלס סנדרס פירס (1834-1914), רומן יעקבסון (1896-1982) והחוקרים העכשוויים אינה סמצקי, וינפריד נוט, טורגוס מידטגרדן, אנדריו סטייבל ואחרים איננה מוכרת דיה בקרב אנשי חינוך בארץ ונראה כי ראוי להציגה כיום, בהתאם לרוח הכנס. בעידן העכשווי, בו התלמיד נחשף לסימנים חזותיים, שפתיים, גרפיים ומתמטיים שונים וכן לאמצעי המחשה אלקטרוניים, הלמידה מתרחשת באופן סמיוטי כל הזמן ובכל מקום. התפקיד של המורה הוא לסייע לתלמיד להבין את הסביבה ולחבר אותו אל חשיבה מתפתחת ומעשירה. מודל הפקת המשמעות של צ'רלס סנדרס פירס הינו מודל הבנה תהליכי המתפתח על ציר הזמן ובכך הוא תואם מאוד את התהליך החינוכי. מייסד זרם הפרגמטיזם בפילוסופיה האמריקאית, צ'רלס סנדרס פירס, דיבר לפני יותר ממאה שנה על שלושת שלבי ההבנה: השלב הראשון הוא השלב החושי-חזותי-רגשי, השלב השני הוא שלב הקישור אל המציאות והוא כרוך במאמץ והשלב השלישי הוא שלב ההפנמה. שלב הפנמה זה מעורר שוב עניין ורצון להתחיל תהליך לימודי נוסף. דבר זה מוצא את ביטויו במושג ה"סמיוזיס האינסופי". יש לציין כי בהבנות העמוקות של פירס המיוצגות בכתביו, ניתן למצוא פנינים אשר עשויים לסייע למאמץ הלימודי חינוכי ולהקל על המורים אשר מקבלים כלים לקידום למידת תלמידיהם. תנאי הכרחי ללמידה הוא היות הלומד מודע לתהליך היצג המציאות ולתהליך חיפוש המשמעויות של הסימנים שהוא פוגש והקשריהם. המורה, לפי גישה זאת, הוא "מורה דרך" בשיטוט במרחבי הלמידה והדמיון. שלושת שלבי ההבנה ותפיסת המשמעות עפ"י פירס ניתנים ליישום בהוראה ובחינוך. במכללת גורדון ניתן מזה 16 שנים קורס: *היבטים פרשניים בהוראה וחינוך-סמיוטיקה בחינוך*. במסגרת הקורס הסטודנטים מתוודעים למודלים סמיוטיים של בארת, רומן יעקבסון וצ'רלס סנדרס פירס. הם מנתחים מערכי שיעור שלהם לאור המודלים ומרגישים מאוד נשכרים מהכרת תחום הסמיוטיקה החינוכית. על פניו נראה שראוי לבדוק הפצת תחום זה במסגרת הכשרת המורים לסטודנטים המכשירים עצמם להוראה. ראוי בנושא זה ללמוד מפינלנד, המדינה המצטיינת בחינוך אשר מגדירה עצמה כך: *We are a land of Semiotics*